

Εφετείο Πειραιά: 272/1989
Πηγή: Ε.Ν.Δ 20/1992 σελ 225

Πλόες στον Περσικό Κόλπο. Ναυτεργατικό ατύχημα. Συνιστά και η απότομη εκδήλωση ψυχικής νόσου λόγω αιφνίδιας εμφάνισης μαχητικών αεροπλάνων. Βίαιο συμβάν. Αποζημίωση μόνον κατά Ν. 551/1915, όχι κατά τις κοινές διατάξεις. Μη παράβαση όρων ασφαλείας. (ΒΔ. 807/70 και ΠΔ 81/84).

Ατύχημα από βίαιο συμβάν. Θεωρείται και η ασθένεια που επέφερε την ανικανότητα στον ναυτικό και που επήλθε από αιφνίδιο και απρόβλεπτο γεγονός ξένο προς τον οργανισμό του παθόντος. Αιφνίδια εμφάνιση μαχητικών αεροπλάνων κατά τη διάρκεια του πολέμου Ιράν – Ιράκ και αναγγελία του γεγονότος από τον αξιωματικό φυλακής με τα μεγάφωνα ενδοσυνεννοήσεως του πλοίου, προτρέποντος τα πλήρωμα να εγκαταλείψει τις καμπίνες του και τους χώρους εργασίας και να κατευθυνθεί στο καπνιστήριο. Κατάληψη ναυτικού από μη ελεγχόμενο φόβο και αγωνία με συνέπεια τη δημιουργία ψυχικού κλονισμού του που εκδηλώθηκε με παραληρήματα και ασυνάρτητα λόγια. Παισιθήσεις ότι απειλείτο η ζωή του και της οικογενείας του, άκουσμα αγνώστων φωνών από τους αεραγωγούς του πλοίου που τον έβριζαν, γενική εντύπωση ότι παρακολουθείτο. Ξέσπασμα σε ύβρεις και σε αδικαιολόγητο κλάμα. Άμεση ιατροφαρμακευτική αντιμετώπιση από πλοίαρχο με τη χορήγηση δισκίων κατόπιν συνεννοήσεως με γιατρό του ΕΕΣ στην Αθήνα. Εμφάνιση μεταπτώσεων, προσωρινής ηρεμίας και αποτόμων εξαρτίσεων. Εκτέλεση των καθηκόντων του κατά την ώρα της ηρεμίας.

Συνιστά αιφνίδιο γεγονός κατά τη διάρκεια της εργασίας του διότι η εργασία διέδραμε κάτω από όντως εξαιρετικές και ασυνήθεις συνθήκες ένεκα των οποίων ο οργανισμός του ναυτικού επλήγη ψυχικώς κατά τρόπο ασυνήθη, με αποτέλεσμα την πρόκληση της ασθένειας η οποία διαφορετικά δε θα επήρχετο. Βίαιο συμβάν υφίσταται και όταν μετά την εκδήλωση της ασθένειας συνεχίζεται από τον ναυτικό, έστω και με κανονικές συνθήκες και για μικρό χρονικό διάστημα, παροχή της εργασίας από μέρους του.

Ευθύνη κοινού αστικού δικαίου. Υπάρχει σε περίπτωση παράβασης των όρων ασφαλείας των εργαζομένων στα πλοία ναυτικών όπως π.χ. παράβαση των διατάξεων του ΒΔξ 806/1970 «περί εγκρίσεως και θέσεως εις εφαρμογήν Κανονισμού περί εργασίας επί των ελληνικών φορτηγών πλοίων ολικής χωρητικότητας 800 κόνων και άνω» και αυτών του ΠΔ 81/1984 που αφορά τον «Κανονισμό για τον εφοδιασμό των εμπορικών πλοίων με φάρμακα και υγειονομική υλικά». Δεν υφίσταται υπαιτιότητα του εργοδότη όταν ο πλοίαρχος μόλις έλαβε γνώση των πρώτων ήδη συμπτωμάτων της ασθένειας, παρέσχε την ενδεικνυόμενη ιατρική βοήθεια που μπορούσε συμβουλευόμενος τον πρόχειρο ιατρικό οδηγό του πλοίου και τη γιατρό του ΕΕΣ. Αγωγή κοινού αστικού δικαίου. Δεν επιτρέπεται σωρευτική άσκηση με αυτήν από τον Ν. 551 αλλά και δεν αποκλείεται η επικουρική άσκηση της μίας από τις δύο σε σχέση με την άλλη που ασκείται κυρίως.

Αποζημίωση Διρ.Αγγλ. 3000 σύμφωνα με την από 27-9-80 ΕΣΣΝΕ. Καταβάλλεται μόνο όταν το ατύχημα συνέβη στον ποταμό SHATT EL ARAB και τις εισβολές αυτού και μεταξύ των συντεταγμένων που ορίζονται σε αυτήν.. δεν καταβάλλεται όταν το ατύχημα συμβεί έξω από τα παραπάνω γεωγραφικά όρια. Ευθύνη αντιπροσώπου, κατ' άρθ. 1 παρ. 3 Ν. 762/78. Παραγραφή αξιώσεων λόγω εργατικού ατυχήματος 30μηνος που αρχίζει από την λύση της σύμβασης ναυτολόγησης με οποιοδήποτε τρόπο.

Προεδρεύων: Δημ. ΓΟΥΡΓΟΥΡΑΚΗΣ
Εισηγητής: Α. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
Δικηγόροι: Αν. Λέκκας, Γ. Τσάκωνας, Γ. Λέκκας (Ασκ.)

Επειδή, όπως προκύπτει από το άρθρο 16 παρ. 1 του κωδικοποιημένου νόμου 551/1915, ο οποίος, κατά το άρθρο 2 αυτού και 66 του ΚΙΝΔ, εφαρμόζεται και επί των ναυτικών, οι παθόντες από ατύχημα, κατά την έννοια του άρθρου 1 του νόμου αυτού, έχουν δικαίωμα να εγείρουν την αγωγή του κοινού δικαίου και να ζητήσουν πλήρη αποζημίωση, σύμφωνα με τα άρθρα 297, 298 και 914 ΑΚ, μόνο όταν το ατύχημα μπορεί να αποδοθεί σε δόλο του εργοδότη ή προσώπων που αυτός προέστησε, ή όταν επήλθε σε εργασία ή επιχείρηση, στην οποία δεν τηρήθηκαν οι διατάξεις ισχυρότων νόμων, διαταγμάτων και κανονισμών, εκδοθέντων των τελευταίων αυτών από την Αρχή ή από τον κύριο της επιχείρησης, αλλά που επικυρώθηκαν από την Αρχή και οι οποίοι ειδικώς προβλέπουν τους όρους ασφαλείας των εργαζομένων, η τήρηση των οποίων επιβάλλεται εις τον εργοδότη. Τέτοιες διατάξεις, που αφορούν ειδικώς στην ασφάλεια των εργαζομένων στα πλοία ναυτικών περιλαμβάνονται και στον εγκριθέντα με το β.δ. 806/1970 Κανονισμό περί εργασίας επί των Ελληνικών φορτηγών πλοίων ολικής χωρητικότητας 800 κόνων και άνω, καθώς και στο ν.δ. 187/1973 περί Κώδικος δημοσίου Ναυτικού Δικαίου (βλ. ολ. ΑΠ

965/1985 ΑΠ 1495/1983, 697/1972). Περαιτέρω, από τα άρθρα 1,2 και 3 του πιο πάνω κωδικοποιημένου ν. 551/1915 προκύπτει ότι ως ατύχημα από βίαιο συμβάν θεωρείται και η ασθένεια, η οποία είχε ως συνέπεια την ανικανότητα προς εργασία (ή το θάνατο) του ναυτικού και επήλθε σ' αυτόν όχι από βαθμιαία και προοδευτική εξασθένηση και φθορά του οργανισμού του, ως εκ της φύσεως και του είδους της εργασίας, ή άλλα και ξένα προς αυτήν οργανικά αίτια, αλλά από αιφνίδιο και απρόβλεπτο γεγονός, ξένο προς τον οργανισμό του παθόντος. Τέτοιο, υπό την παραπάνω έννοια απρόβλεπτο γεγονός, αποτελεί και η αιφνίδια εκδήλωση της ασθένειας (ή η επιδείνωση της τυχόν προϋπάρχουσας) κατά τη διάρκεια της εργασίας, της οποίας είναι αποτέλεσμα, διότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, η εργασία διέδραμε κάτω από όλως εξαιρετικές και ασυνήθεις συνθήκες, ένεκα των οποίων ο οργανισμός του μισθωτού επλήγη κατά τρόπο ασυνήθη σωματικώς ή και ψυχικώς, με αποτέλεσμα την πρόκληση (ή την επιδείνωση) της ασθένειας, η οποία διαφορετικά δεν θα επήρχετο. Ακόμη και πιο ειδικά, υφίστανται οι όροι του βίαιου συμβάντος και όταν, μετά την εκδήλωση της ασθένειας, του εργαζομένου, η οποία δυνατόν και να προϋπήρχε σε λανθάνουσα κατάσταση, όχι μόνο συνεχίζεται η εκ μέρους αυτού παροχή της εργασίας, έστω και υπό κανονικές συνθήκες και για μικρό ακόμη χρόνο, σε σχέση πάντοτε με το χαρακτήρα, τη δυναμική και ταχύτητα εξελίξεως της συγκεκριμένης νόσου (προπαντός της ψυχικής), αλλά και όταν, ακόμη περισσότερο, ο εργοδότης ή αυτός που εκείνος έχει προστήσει στην υπηρεσία του, δεν του παρέχει, έστω και από λόγους αντικειμενικής αδυναμίας, την επιβεβλημένη (ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, με συνέπεια την επιδείνωση της ήδη κλονισμένης υγεία του μισθωτού και η οποία, ως αποτέλεσμα και της συμπεριφοράς του εργοδότη, επέφερε την προς εργασία, ανικανότητα (ή το θάνατο) του εργαζομένου (βλ. σχετ. ΑΠ 142/1981, 1222/1982, 832/1984, 164/1986 και πιο ειδικά για την υποκειμένη περίπτωση, την ΑΠ 66/1974. Τέλος και επί εργατικού ατυχήματος κατά τον παραπάνω κωδικοποιημένο ν. 551/1915, με τον οποίο θεσπίστηκε ευθύνη του εργοδότη για περιουσιακή ζημία ανεξαρτήτως πταίσματος αυτού σε σχέση με το συμβάν που θεμελιώνει το ατύχημα, δεν αποκλείεται και αξίωση για χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης, εφόσον όμως και μόνον τότε, συντρέχει υπαιτιότητα του εργοδότη ή του υπ' αυτού προστηθέντος, την οποία προϋποθέτουν οι αναγνωρίζουσες το δικαίωμα αυτό της χρηματικής ικανοποίησης διατάξεις των άρθρων 299 και 932, σε συνδυασμό και προς εκείνη του άρθρου 914, ΑΚ (βλ. σχετ. ΑΠ 1495/1983, 146/1965, 355/1965).

Στην προκειμένη υπόθεση από τις καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάστηκαν κατά την πρωτοβάθμια δίκη, ως και όλα τα επίσης επικαλούμενα και νομίμως προσκομιζόμενα έγγραφα, αποδείχθηκαν τα ακόλουθα: Δυνάμει συμβάσεως ναυτικής εργασίας αορίστου χρόνου, την οποία συνήψε στον Πειραιά με την εκπροσωπούμενη από τον τρίτο, δεύτερη των εναγομένων, η οποία ενεργούσε ως αντιπρόσωπος της πρώτης, αλλοδαπής εταιρείας, ο ενάγων ναυτολογήθηκε με την ιδιότητα του θαλαμηπόλου, την 21-11-1985, στο υπό Ελληνική σημαία δεξαμενόπλοιο "Γ" κ.ο.χ. 125.901, της πλοιοκτησίας της πρώτης εναγομένης.

Αρχές Απριλίου 1986 και περί την 07.40 ώρα, ενώ το παραπάνω πλοίο έπλεε στην νότιο περιοχή του Περσικού κόλπου, με κατεύθυνση προς το Κουβέιτ για φόρτωση, αιφνιδίως εμφανίστηκαν δύο αναγνωριστικά πολεμικά αεροπλάνα, ενός από τα εμπόλεμα μέρη του διεξαγόμενου και κατά το χρόνο εκείνο πολέμου μεταξύ Ιράν και Ιράκ, τα οποία άρχισαν να εκτελούν αναγνωριστικές πτήσεις επάνω από το πλοίο αυτό, διερχόμενα επάνω από την πρύμνη και πλώρη του.

Το γεγονός αυτό ανήγγειλε αμέσως ο αξιωματικός φυλακής του πλοίου δια των μεγαφώνων ενδοσυνδέσεως του πλοίου, προτρέποντας το πλήρωμα να εγκαταλείψει τις καμπίνες του ή τους χώρους εργασίας και να κατευθυνθεί στο καπνιστήριο. Η αιφνίδια αυτή εμφάνιση των πολεμικών αεροπλάνων προκάλεσε πανικό στο πλήρωμα του πλοίου, δεδομένου ότι ήταν γνωστό ότι όχι λίγες φορές εμπορικά πλοία είχαν υποστεί επιθέσεις στην παραπάνω εύφλεκτη περιοχή του περσικού κόλπου από αεροπλάνα και των δύο εμπολέμων μερών, με αποτέλεσμα την απώλεια αυτών αλλά και επιβαινόντων σ' αυτά ναυτικών. Ειδικότερα ο ενάγων, από την αιφνίδια αυτή αναγνωριστική επιχείρηση των παραπάνω αεροπλάνων και την αναμενόμενη σχεδόν με αβεβαιότητα, ενόψει της πιο πάνω βάσιμης φήμης που τα συνόδευε, επίθεση αυτών στο πλοίο τους, επάνω και εγγύτατα του οποίου πετούσαν, καταλήφθηκε από μη ελεγχόμενο φόβο και αγωνία, που του εδημιούργησαν έτσι, αναπόφευκτα εντονότατα ψυχικό κλονισμό, που εκδηλώθηκε εκείνες τις αγωνιώδεις στιγμές με παραληρήματα και ασυνάρτητα λόγια. Βεβαίως, μετά την απομάκρυνση των αεροπλάνων, που ευτυχώς δεν επιτέθηκαν κατά του πλοίου και την ανακούφιση που ακολούθησε το γεγονός αυτό, ο ενάγων επανήλθε σε φυσιολογική κατάσταση, όμως, μετά την παρέλευση λίγων ημερών από το παραπάνω γεγονός και ειδικότερα από την 17-4-1986, άρχισαν να εκδηλώνονται εμφανή τα πρώτα συμπτώματα της παρακάτω ασθένειας του, της οποίας εκλυτικό αίτιο, υπήρξε αναμφιβόλως το πιο πάνω ιστορούμενο γεγονός. Έτσι, και ενώ το πλοίο, κατευθυνόταν προς το λιμένα προορισμού, στην Ιαπωνία, ο ενάγων, ο οποίος σημειωτέον εξακολουθούσε να εργάζεται,

καταλήφθηκε από έντονες παραισθήσεις οι οποίες τον οδηγούσαν στην ψευδή και περά από κάθε πραγματικότητα, αντίληψη, ότι τάχα απειλείτο η ζωή του (ίδιου και των μελών της οικογένειάς του, ότι άγνωστες φωνές από τους αεραγωγούς του πλοίου, έβριζαν και αυτόν και την οικογένειά του, ότι τον παρακολουθούσαν ή κάποιος κοιμάται στο δωμάτιό του, ή είχαν εγκαταστήσει μικροφωνική εγκατάσταση για να τον παρακολουθούν, φοβόταν ότι ο πλοίαρχος θα τον πετούσε στη θάλασσα και τέλος, χωρίς αφορμή ξεσπούσε σε ύβρεις κατά μελών του πληρώματος, για τις οποίες στη συνέχεια δεν θυμόταν τίποτε και σε αδικαιολόγητο κλάμα.

Η ανώμαλη αυτή ψυχική κατάσταση του ενάγοντος αντιμετωπίστηκε στην αρχή από τον πλοίαρχο, που συμβουλευθήκε υπάρχοντα στο πλοίο ιατρικό οδηγό, με τη χορήγηση σ' αυτόν δισκίων LEXOTANIL ή VALIUM, που υπήρχαν στο φαρμακείο του πλοίου στη συνέχεια δ' επικοινωνήσε με γιατρό του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, στην Αθήνα ζητώντας σχετικές οδηγίες για την αντιμετώπιση της παραπάνω καταστάσεως του ενάγοντος, από εκεί δε του συνέστησαν να συνεχίσει τη χορήγηση δισκίων VALIUM μέχρι δέκα το 24ωρο, να παρακολουθείται η αρτηριακή του πίεση, να τεθεί υπό συνεχή παρακολούθηση, για την αποφυγή αντιδράσεων κατά του πληρώματος ή και αυτοκτονίας και τέλος του συνέστησαν άμεση αποβίβαση του ασθενούς για νευρολογικό του έλεγχο. Έτσι, με την πιο πάνω ιατροφαρμακευτική αντιμετώπιση, πληρέστερη της οποίας δεν μπορούσε να παρασχεθεί διαρκούντος του πλοίου, η κατάσταση του ενάγοντος ενεφάνιζε μεταπτώσεις προσωρινής ηρεμίας και απότομων εξάρσεων των παραπάνω συμπτωμάτων της ασθένειάς του, ενώ παραλλήλως και κυρίως κατά τις ώρες της ηρεμίας του, ο πλοίαρχος επέτρεπε να απασχολείται με την εκτέλεση των καθηκόντων του, διότι, πράγματι, η κατάστασή του δεν εμφανίζονταν ως ιδιαίτερα βεβαρημένη, τουλάχιστον και κατά την αντίληψη του στερούμενου ιδιαίτερων ιατρικών γνώσεων και μάλιστα του πιο πάνω χαρακτήρα, πλοίαρχου, ο οποίος, ακόμη, πίστευε ότι η απασχόληση του θα ετόνωνε και το ηθικό του ενάγοντος (βλ. ως προ το τελευταίο από ένορκη βεβαίωση ηλεκ/γου του πλοίου για λογαριασμό του ενάγοντος). Να σημειωθεί ακόμη ότι σύμφωνα με το ημερολόγιο του πλοίου ο πλοίαρχος συνέχισε να παίρνει ιατρικές οδηγίες από τον ΕΕΣ, σε μία από τις οποίες τον εβεβαίωσαν ότι δεν ήταν αναγκαία η άμεση, πριν τον κατάπλου του πλοίου στο λιμένα προορισμού (την 28-4-1986) αποβίβαση του ενάγοντος,.

Την 28-4-1986 το πλοίο κατέπλευσε στον λιμένα (προορισμού) της Ιαπωνίας CHIBA όπου ο ενάγων με τη συνοδεία του Ανθ/ρχου του πλοίου απεστάλη σε γιατρό, ο οποίος, αφού τον εξέτασε, διέγνωσε ότι έπασχε από νευρώση και αυτόνομη διαταραχή και συνέστησε τον επαναπατρισμό του για να υποβληθεί σε ψυχανάλυση.

Κατόπιν τούτου ο ενάγων απολύθηκε στον παραπάνω ιαπωνικό λιμένα λόγω ασθένειας, όπως αναφέρεται στο ημερολόγιο του πλοίου και επαναπατρίστηκε στην Ελλάδα, όπου παραπέμφθηκε από τη δεύτερη εναγομένη, νομίμως εκπροσωπούμενη από τον τρίτο, στη νευροψυχιατρική κλινική στο Ελληνικό Αττικής, ο "ΑΓΙΟΣ ΘΕΡΑΠΩΝ". Στην κλινική παρέμεινε νοσηλευόμενος από την νοσηλευόμενη από την 29-4-1986 μέχρι την 2-7-1986, πάσχοντας από οξεία ψύχωση, σύμφωνα με την από 21-5-1987 βεβαίωση της κλινικής αυτής και από την οποία, ακόμη, ο ενάγων μετά τη θεραπευτική αγωγή που του εφαρμόστηκε εξήλθε με σημαντική βελτίωση και με τη σύσταση να απόσχει από την εργασία το επί 30νήμερο αφενός μεν για ανάπαυση αφετέρου δε, για να συνεχίσει την υποδειχθείσα αγωγή και στο σπίτι του, εν τέλει δε εκφέρεται η γνώμη στη βεβαίωση αυτή ότι η νόσος, για την οποία ο ενάγων νοσηλεύθηκε στην πιο πάνω κλινική, ουδεμία σχέση είχε προς την εργασία του στο πλοίο. Την 16-1-1987 ο ενάγων εξετάστηκε στην ανωτάτη ναυτική υγειονομική επιτροπή του πολεμικού ναυτικού, η οποία με την υπ' αριθμ 100/16-1-1987 γνωμάτευσή της, αποφαινεται ότι αυτός παρουσίαζε "Ψυχωσική αντίδραση αποδραμούσαν " και τον έκρινε ικανό για τη συνέχιση του ναυτικού επαγγέλματος επί ένα (1) έτος μετά το τέλος του οποίου "να επανέλθει στην ANYE για επανεξέταση". Το ότι ο ενάγων μετά το παραπάνω επεισόδιο της αναγνωριστικής πτήσεως των πολεμικών αεροπλάνων επάνω από το πλοίο όπου υπηρετούσε, ενόσησε ψυχικώς, με τα έντονα συμπτώματα που παραπάνω ειδικότερα αναφέρονται, δεν αμφισβητείται ούτε από τους εναγομένους, οι οποίοι απλώς αρνούνται ότι η νόσος του υπήρξε αποτέλεσμα του γεγονότος εκείνου και προπαντός ότι αυτός κατέστη ανίκανος για εργασία μονίμως και στο ποσοστό που ο ίδιος επικαλείται. Και προς ενίσχυση του ισχυρισμού τους αυτού επικαλούνται, εκτός από την πιο πάνω γνωμάτευση της ANYE (του πολεμικού ναυτικού) και τις ιατρικές εκθέσεις των διορισθέντων από αυτούς τεχνικών συμβούλων, που μαζί με τον διορισθέντα με την υπ' αριθ. 21/1987 απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου πραγματογνώμονα εξήτασαν τον ενάγοντα. Έτσι ο ένας από αυτούς (ιατροδικαστής Ε.Ν.) ενώ παραδέχεται ότι ο ενάγων "ενόσησε από οξύ ψυχωσικών επεισόδιο μετά από βίωση, βιώματος ψυχοτραυματικού", στ συνέχεια, στηριζόμενος πιο πολύ στην παραπάνω γνωμοδότηση της ANYE, εκφράζει την άποψη ότι η νόσος αυτή απέδραμε μετά την παλινόστησή του και τη νοσηλεία του στην πιο πάνω κλινική και τη συνέχιση αυτής στο σπίτι του και έτσι δεν διαπιστώνει

ανικανότητα αυτού προς εργασία πέρα από χρονικό διάστημα 8-10 μηνών από τις εκδηλώσεις της παραπάνω νόσου.

Ο δεύτερος (νευρολόγος - ψυχίατρος Α.Κ.) διέγνωσε ότι ο ενάγων "πάσχει από υποχρόνιο παρερμηνευτικό παραλήρημα, άρχης κληρονομικής. Η πιθανότητα να εξελιχθεί τούτο εις χρόνιο παραλήρημα είναι ισχυρά. Αλλά και η πιθανότητα να συνεδυάσθη τούτο με υπόκρισιν παραληρήματος δεν αποκλείεται". Αρνείται δε κάθε σύνδεσμο της νόσου αυτής του ενάγοντος προς το παραπάνω ψυχοτραυματικό γεγονός της υπερπήσεως των πολεμικών αεροπλάνων επάνω από το πλοίο, διότι, όπως δέεται, η πάθηση αυτή είχε αρχίσει, με την εμφάνιση σωματικών ενοχλημάτων ένα τρίμηνο πριν από τα πιο πάνω συμβάν (αλλά κι πάλι κατά τη διάρκεια της υπηρεσίας του ενάγοντος στο πλοίο, όπου παρά την εμφάνιση αυτών, εξακολουθούσε να εργάζεται, την αποδίδει δε σε κληρονομικότητα, διότι, ατά τις πληροφορίες του, που όμως από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν επιβεβαιώνονται, ο πατέρας του και ο πρώτος εκ πατρός θείας του έπασχαν από η προσδιοριζόμενο ειδικότερα ψυχικό νόσημα. Εν τέλει δε επιλέγει ότι ο ενάγων πάσχει "εξ υποχρονίας παρερμηνευτικής ψυχώσεως προφανούς κληρονομικής αιτίας " και τον κρίνει ικανόν προς εργασία μετά την παρέλευση του τετραμήνου της αναρρώσεώς του, που είχε προηγηθεί. Ο πραγματογνώμονας που διορίσθηκε με την παραπάνω αναφερομένη απόφαση του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου (νευρολόγος - ψυχίατρος Σ.Σ.) με την έκθεσή του ψυχιατρικής πραγματογνωμοσύνης, αναφερόμενος αναλυτικά στο παραπάνω επεισόδιο των πολεμικών αεροπλάνων τον ψυχικό συγκλονισμό που ο ενάγων υπέστη από το γεγονός αυτό και την ιατροφαρμακευτική αγωγή που ακολουθήθηκε τόσο στο πλοίο, όσο και μετά την επάνοδο του ενάγοντος στην Ελλάδα, καταλήγει χωρίς δισταγμό ότι ο ενάγων αυτός εμφανίζει "οξεία ψύχωση και μελαγχολική συνδρομή με παρερμηνευτικά στοιχεία "και ότι από την ψυχικά αυτή πάθησή του, την οποία συνδέει με σχέση αιτίου και αποτελέσματος, προς το ιστορούμενο στην αγωγή γεγονός, εκείνος κατέστη ανίκανος για εργασία μονίμως και σε ποσοστό 85%. Με την άποψη αυτή του πραγματογνώμονα συμφωνεί κατά βάση και ο νευρολόγος - ψυχίατρος Ι.Ν. ο οποίος εξετάσας τον ενάγοντα την 1-2-1987, διέγνωσε ότι αυτός έπασχε από μελαγχολική συνδρομή με παρερμηνευτικά στοιχεία που τον καθιστούσαν ανίκανο για εργασία σε ποσοστό άνω του 67%.

Οι εναγόμενοι επιχειρούν να συνδέσουν την παραπάνω ψυχική νόσο του ενάγοντος με την υπερβολική συγκίνηση την οποία αυτός εδοκίμασε από την αναγγελία του προηγηθέντος του παραπάνω επεισοδίου θανάτου του πεθερού του, ο σύνδεσμος αυτός, παρά την απλοϊκή επιβεβαίωσή του από τους μάρτυρες των, ούτε από τους τεχνικούς συμβούλους, που αυτοί διόρισαν, προάγεται σε τέτοιο αίτιο, ο πρώτος μάλιστα από αυτούς συνδέει άμεσα την ψυχική πάθηση του ενάγοντος προς το ιστορούμενο στην αγωγή επεισόδιο της πτήσεως των πολεμικών αεροπλάνων επάνω από το πλοίο, στο οποίο αυτός υπηρετούσε. Αλλά και η κληρονομική καταβολή του ενάγοντος, πρέπει να αποκλεισθεί, δεδομένου ότι καμία άμεση ή έμμεση παρουσία κατά το παρελθόν στον ενάγοντα, και κατά τη διάρκεια ειδικότερα της μακράς και επίπονης ναυτικής του εργασίας, (η οποία επί 15ετία περίπου αναλώθηκε σε πλοία διαχειριζόμενα από την δεύτερη εναγομένη) ανιχνεύεται, παρά τις επικαλούμενες από το δεύτερο τεχνικό σύμβουλο ιδιωτικές πληροφορίες του, που όμως από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν επιβεβαιώνονται, όπως και πιο πάνω εκτίθεται.

Σε κάθε δε περίπτωση και αν κάποια στοιχεία της παραπάνω ψυχικής νόσου υπήρχαν στον ενάγοντα σε λανθάνουσα μορφή, το εκλυτικό αίτιο της τελικής εκδηλώσεως υπήρξε αναμφιβόλως το παραπάνω ιστορούμενο έντονο και εξωτερικό γεγονός, που έλαβε χώραν κατά τη διάρκεια της εργασίας στο πλοίο και εξ αφορμής αυτής. Τέλος, τα πράγματα δεν μεταβάλλονται ως προς τη διαδρομή και τα αποτελέσματα του παραπάνω συμβάντος από το γεγονός, που επίσης επικαλούνται οι εναγόμενοι, το ότι δηλαδή ο ενάγων εν γνώσει του εξετέθη σε πολεμικούς κινδύνους με την αποδοχή της ναυτολογήσεώς του σε πλοίο που επρόκειτο να πλεύσει σε θαλάσσια περιοχή (περσικό κόλπο) εχθροπραξιών, μόνο να σημειωθεί, σαν παρατήρηση, ότι η δυνατότητα επιλογής του τόπου εργασίας, είναι περιορισμένη αν όχι ανύπαρκτη, εκ μέρους των εργαζομένων, που αντιμετωπίζουν τις πιεστικές ανάγκες συντηρήσεως των ιδίων αι των οικογενειών τους. Με βάση όλα αυτά που παραπάνω γίνονται δεκτά, και λαμβανομένου ακόμη υπόψη και ιδιαίτερος επισημαινομένου, ότι ψυχικές νόσοι, όπως και εκείνη από την οποία πάσει ο ενάγων, δεν εξαλείφονται οπωσδήποτε και οριστικώς, αλλά μόνο τα συμπτώματα αυτών αδρανούν για να επανακάμψουν με την πρώτη αφορμή, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η πιο πάνω ασθένεια του ενάγοντος, η οποία εκδηλώθηκε (από εξωτερικό αίτιο) και επιδεινώθηκε κατά τη διάρκεια της ναυτολογήσεώς του στο πιο πάνω πλοίο και αποτέλεσε και την αιτία της αποναυτολογήσεώς του, συνιστά ατύχημα εκ βιαίου συμβάσεώς του, συνιστά ατύχημα εκ βιαίου συμβάντος κατά την έννοια του άρθρου 1 του ν. 551/1915, συνεπεία του οποίου αυτός κατέστη ανίκανος για την άσκηση του επαγγέλματός του, ως κάθε άλλου οικονομικός και κοινωνικός ισοδυνάμου (βλ. ΑΠ 1071/1985) κατά ποσοστό, που εκτιμάται σε 40%.

Όμως, το ατύχημα αυτό δεν μπορεί να αποδοθεί σε παράβαση των όρων ασφαλείας, όπως ο ενάγων ισχυρίζεται, επιδιώκοντας με την κύρια βάση της αγωγής την αποζημίωση του κοινού δικαίου, επικαλούμενος ειδικότερα την παράβαση των άρθρων 10 του Β.Δ. 806/1970 "περί εγκρίσεως και θέσεως εις εφαρμογήν Κανονισμού περί εργασίας επί των Ελληνικών φορτηγών πλοίων ολικής χωρητικότητας 800 κόρων και άνω" και το άρθρο 4 του ΠΔ 81/1984, που αφορά στον "κανονισμό για τον εφοδιασμό των εμπορικών πλοίων με φάρμακα και υγειονομικό υλικό" (που θεσμοθετούν πράγματι όρους ασφαλείας των επί των πλοίων εργαζομένων ναυτικών). Πράγματι, ο πλοίαρχος του πλοίου, μόλις έλαβε γνώση των πρώτων ήδη συμπτωμάτων της παραπάνω ασθένειας του ενάγοντος παρέσχε την ενδεικνυόμενη πρόχειρη ιατρική βοήθεια, την οποία μπορούσε διαρκούντος του πλου να παράσχει με την χορήγηση σ' σ' αυτόν των ηρεμιστικών δισκίων που από τον πρόχειρο ιατρικό οδηγό επί του πλοίου συμβουλευθήκε, με βάση τη πρώτη εικόνα τη νόσου του ενάγοντος και στη συνέχεια πιο υπεύθυνα του υποδείχθηκαν από τον ΕΕΣ και τα οποία υπήρχαν στο πλοίο. Έτσι συμμορφώθηκε απολύτως προς τις διατάξεις των πιο πάνω άρθρων και κανονισμών, δεδομένου ότι και στην παροχή της πρώτης και ενδεικνυόμενης βοήθειας προς τον ενάγοντα προέβη, και με τα αναγκαία για την περίπτωση φάρμακα είχε εφοδιάσει το πλοίο. Το γεγονός ότι δεν αποβίβασε αμέσως τον ενάγοντα στο πλησιέστερο λιμάνι της Σγκαπούρης, αλλά σ' αυτό του προορισμού στην Ιαπωνία, δεν μπορεί να του καταλογισθεί, διότι η κατάσταση της ασθένειας εκείνου, ο οποίος ενεφάνιζε, μετά τη χορήγηση των ηρεμιστικών δισκίων, μακρά διαστήματα ηρεμίας, δεν ήταν πράγματι βαρεία, όπως αποδείχθηκε και από τη μεταγενέστερη βραδεία εξέλιξη αυτής και πάντως από την παράλειψη αυτή, εκείνη καθόλου δεν επιδεινώθηκε. Μετά από όλα αυτά, αντίθετα ή διάφορο των οποίων δεν αποδείχθηκε, η εκκαλουμένη απόφαση η οποία δέχθηκε ότι η παραπάνω ασθένεια του ενάγοντος δεν οφείλεται σε παράβαση των όρων ασφαλείας, για τους οποίους στην αρχή της παρούσας γίνεται λόγος και συνεπεία της παραδοχής της αυτής απέρριψε ως κατ' ουσίαν αβάσιμη την κύρια της αγωγής βάση, με την οποία διωκόταν η επιδίκαση της αποζημίωσης του κοινού αστικού δικαίου, ορθώς τις αποδείξεις εξετίμησε και είναι αβάσιμοι και απορριπτέοι οι συναφείς λόγοι εφέσεως με τους οποίους υποστηρίζονται τα αντίθετα. Η ίδια όμως αυτή απόφαση, η οποία δέχθηκε ότι η πιο πάνω ασθένεια του ενάγοντος, η οποία εκδηλώθηκε και εξελίχθηκε κάτω από τις παραπάνω ιστορούμενες συνθήκες δεν συνιστά εργατικό ατύχημα από βίαιο συμβάν και συνεπεία της παραδοχής της αυτής απέρριψε την αγωγή και κατά την επικουρική της βάση για την επιδίκαση στον ενάγοντα της κατά το ν. 551/1915 οφειλομένης από την αιτία αυτή αποζημίωσης, έσφαλε κατά την εκτίμηση των αποδείξεων, όπως βασίμως παραπονείται ως προς αυτό ο ενάγων - εκκαλών με του συναφείς της εφέσεως του λόγους. "κατόπιν τούτου, πρέπει να γίνει δεκτή η κρινόμενη έφεση ως βάσιμη και κατ' ουσίαν (εν μέρει) και κατ' εφαρμογή του άρθρου 535 παρ. 1 ΚΠολΔ, εξαφανισθεί η εκκαλουμένη απόφαση και διακρατηθεί η υπόθεση προκειμένου να εξετασθεί από το δικαστήριο τούτο, κατά την επικουρική της βάση, η υπό κρίση αγωγή, επί της οποίας εκείνη εξεδόθη, που είναι νόμιμη ερειδομένη στα άρθρα 1 και 3 του ν. 551/1915, 53 επ. 66 παρ. 2 ΚΙΝΔ, 299, 914, 932 και 346 ΑΚ. Όπως προκύπτει από την ατομική του σύμβαση ναυτικής εργασίας οι συνολικές μηνιαίες αποδοχές είχαν συμφωνηθεί και του καταβάλλονταν σε δολ. 143.142, δηλαδή ποσό το οποίο υπερβαίνει τις αποδοχές της ναυτικής ειδικότητας του θαλαμηπόλου (την οποία αυτός κατείχε) και όπως αυτές προεβλέποντο από την ισχύουσα κατά το χρόνο εκείνο από 23-5-1986 ΣΣΝΕ, που κυρώθηκε με την υπ' αριθμ. 70114/3841/1985 απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας και μετά την αύξηση των προβλεπόμενων από αυτή βασικών μισθών με την επακολουθήσασα υπ' αριθμ. 70114/5306/1985 απόφαση του ίδιου Υπουργού. Στις αποδοχές αυτές πρέπει να προστεθούν 1) για την περίοδο από 21-11-1985 μέχρι 31-12-1985, όταν ίσχυε η από 23-5-1985 ΣΣΝΕ, α) το αντίτιμο τροφής που οριζόμενο από τη συλλογική αυτή σύμβαση σε δρχ. 500 ημερησίως, ανερχόταν σε δρχ. 15.000 κατά μήνα και β) οι αποδοχές αδείας οκτώ (8) ημερών κατά μήνα, που εχορηγείτο από την ίδια ΣΣΝΕ και με βάση προβλεπόμενο βασικό μισθό εκ δρχ. 49.685, προσανυξανόμενο με τα επιδόματα Κυριακών και δεξαμενοπλοίου, από 22% και 10%, αντιστοίχως οριζόμενου δε κάθε ημερομίσθιου ίσου προς το 1/26 του μισθού αυτού και το αντίτιμο τροφής, ήτοι δρχ. 24.176 ($49.685 \times 32\% = 15.899 + 49.685 = 65.584 : 26 = 2.522 \times 8 = 20.176 + \text{τροφ. } 500 \times 8$), ανερχομένων έτσι των συνολικών μηνιαίων αποδοχών αυτού σε 182.313 ($143.142 + 15.000 + 24.176$) δρχ. 1) κατά την περίοδο από 1-1-1986 μέχρι την 28-4-1986, όταν απολύθηκε και όταν με την υπ' αριθμ. 70114/5306/1986 απόφαση ΥΕΝ ο βασικός μισθός αυτού του προβλεπόταν από την πιο πάνω ΣΣΝΕ προσανυξήθηκε και το αντίτιμο τροφής αυξήθηκε σε δρχ. 523 κατά μήνα οι πιο πάνω πρόσθετες παροχές ανήλθαν σε δρχ. 15.690 (523×30) και 25.776 ($53.163 \times 32\% = 17.012 + 53.163 = 70.175 : 26 = 2.699 \times 8 = 21.592 + \text{τροφ. } 523 \times 8$), αντιστοίχως, με αποτέλεσμα οι συνολικές αποδοχές αυτού, (συμπεφωνημένες μαζί με τις παραπάνω πρόσθετες παροχές) να ανέλθουν σε δρχ. 184.608 ($143.142 + 15.690 + 25.776$) μηνιαίως.

Όμως ο ενάγων για τον υπολογισμό της πιο πάνω σ' αυτόν οφειλομένης αποζημίωσης, υπολογίζει τις αποδοχές του γενικώς σε δρχ. 168.917 μηνιαίως, οι οποίες και θα ληφθούν υπόψη (για τις παραπάνω περιόδους της πραγματικής του υπηρεσίας στο πλοίο), για τον υπολογισμό της οφειλόμενης σ' αυτόν αποζημίωσης. Περαιτέρω όμως πρέπει να γίνει δεκτό ότι ο ενάγων το αμέσως ανωτέρω ποσό των 168.917 δρχ. μηνιαίως, θα απεκέρδαινε κατά μήνα και κατά τον υπόλοιπο, για την συμπλήρωση δωδεκαμήνου, χρόνο προ του ατυχήματος με βάση τη μέση αντιμισθία ναυτικών της ίδιας ναυτικής ειδικότητας και τις κατά το χρόνο αυτό κρατούσες τιμές στην αγορά ναυτικής εργασίας, και έτσι η αντιμισθία που ο ενάγων επραγματοποίησε (κατά τη διάρκεια της ναυτολογησεώς του) και αυτή που μπορούσε να πραγματοποιήσει κατά το πριν από το ατύχημα δωδεκάμηνο ανέρχεται γενικώς σε δρχ. 168.917 μηνιαίως ανερχομένων έτσι των συνολικών ετησίων αποδοχών αυτού, πραγματικών και πλασματικών, στο ποσό των 2.027.004 (168.917 X 12). Με βάση τις αποδοχές αυτές και σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 2 του ν. 551/1915, σε συνδυασμό και με την υπ' αριθ. 15.231/873/1974 κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομικών, Απασχολήσεως, Δημοσίων Έργων - Μεταφορών και Εμπορικής Ναυτιλίας, η οφειλομένη στον ενάγοντα αυτόν αποζημίωση για τη διαρκή μερική ανικανότητα για εργασία, την οποία υπέστη από το ατύχημα, ανέρχεται σε δρχ. $1.291.203 (2.027.004 \times 40\% = 810.802 \times 6 = 4.864.812 - 100.000 = 4.764.812 : 4 = 1.191.203 + 100.000)$. Όμως, με βάση αυτά που παραπάνω γίνονται δεκτά, στην εκδήλωση της ψυχικής ασθένειας του ενάγοντος, δεν συνέτρεξε κάποια υπαιτιότητα του πλοιάρχου του πλοίου (ή άλλου μέλους του πληρώματος) υπό τη μορφή οποιασδήποτε αμέλειας, που επικαλείται αντιθέτως, ο ενάγων και έτσι η αγωγική απαίτηση αυτού για την επιδίκαση χρηματικής ικανοποιήσεως (1.000.000 δρχ.) για την ηθική βλάβη που από αυτή φέρεται ότι υπέστη, είναι αβάσιμη και απορριπτέα. Περαιτέρω είναι αλήθεια ότι με την από 27-9-1980 ειδική συλλογική σύμβαση, που κυρώθηκε με την υπ' αριθμ. 70114/6287/1980 απόφαση του Υπουργού Εμπορικής Ναυτιλίας, στους ναυτικούς που υφίστανται ατύχημα συνεπαγόμενο ολική ή μερική διαρκή ανικανότητα προς εργασία, θα καταβάλλεται πέραν από την κατά το ν. 551/1915 οφειλόμενη αποζημίωση και πρόσθετη αποζημίωση εκ 3.000 λιρών Αγγλίας εφάπαξ, εφόσον το ατύχημα συνέβη κατά τη διάρκεια παραμονής του πλοίου στη θαλάσσια περιοχή (του περσικού πλοίου στη θαλάσσια περιοχή (του περσικού κόλπου) η οποία περιλαμβάνει ολόκληρο τον ποταμό SHATI EL ARAE και τις εκβολές αυτού και μεταξύ των συντεταγμένων που ειδική αυτή συλλογική σύμβαση ορίζονται, όμως όπως προκύπτει από το παραπάνω συνολικό αποδεικτικό υλικό στο οποίο περιλαμβάνονται και οι μαρτυρικές καταθέσεις και το ημερολόγιο του πλοίου, όπου απεικονίζεται η ακολουθούμενη από αυτό πορεία, το πιο πάνω επεισόδιο από το οποίο τελικώς έπαθε ο ενάγων, έλαβε χώραν κατά το χρόνο ο που το πλοίο έπλεε (από την JEDDAH της Σ. Αραβίας) προς το Κουβέιτ, δηλαδή έξω από τα παραπάνω γεωγραφικά όρια. Επομένως, ο ενάγων δεν δικαιούται να λάβει την πιο πάνω πρόσθετη αποζημίωση (εκ. Λ.Α. 3.000) και είναι αβάσιμη και απορριπτέα η ως προς αυτή συναφή αγωγική απαίτηση.

Επειδή, από τη διάταξη του άρθρου 16 παρ. 1 του ν. 551/1915 κατά την οποία οι παθόντες από ατύχημα που μπορεί να αποδοθεί σε δόλο του εργοδότη ή του υπ' αυτού προστηθέντος, ή σε παράβαση των όρων ασφαλείας, έχουν το εκλεκτικό δικαίωμα να ασκούν την από το νόμο αυτό ή το κοινό αστικό δίκαιο αξίωση αποζημίωσης, προκύπτει ότι δεν αποκλείεται η επικουρική άσκηση της μιας των αξιώσεων αυτών, σε σχέση προς την άλλη που ασκείται κυρίως, διότι κατά την αληθή έννοια της παραπάνω διατάξεως αποκλείεται μόνο η σωρευτική ικανοποίηση των παραπάνω απαιτήσεων (βλ. εμμέσως, ΑΠ 1495/1983). Επομένως, ο ισχυρισμός των εναγομένων, σύμφωνα με το οποίο μετά την κατά κύριο λόγο άσκηση εκ μέρους του ενάγοντος της από το κοινό αστικό δίκαιο αγωγής αξιώσεως προς αποζημίωση, η οποία απορρίφθηκε με την εκκαλουμένη απόφαση, καταλύθηκε η από το νόμο 551/1915 αξίωση αποζημίωσης εκείνου, περί της οποίας η ήδη κρινόμενη επικουρική της αγωγής βάση είναι αβάσιμος και απορριπτέος.

Επειδή, κατά το άρθρο 1 παρ. 3 του ν. 762/1978 " περί της αστικής ευθύνης του ως αντιπροσώπου του εργοδότη συνάπτοντος εν Ελλάδα σύμβασιν εργασίας μετά ναυτικού", οι αξιώσεις του ναυτικού από το νόμο αυτό κατ' αυτού που σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο του ίδιου άρθρου και νόμου, συνήψε τη σύμβαση ναυτικής εργασίας ως αντιπρόσωπος του εργοδότη, υπόκεινται σε εξάμηνη παραγραφή, που αρχίζει από τη με οποιαδήποτε τρόπο λύση της συμβάσεως ναυτολογησεως, εκτός εάν πρόκειται για αξιώσεις ένεκα εργατικού ατυχήματος, οι οποίες υπόκεινται σε παραγραφή τριάντα (30) μηνών, με την ίδια αφετηρία. Εν προκειμένω, προκύπτει από τη σχετική έκθεση επιδόσεως, αλλά και συνομολογείται ρητώς από τους ενισταμένους δεύτερη και τρίο εναγομένους, ότι η υπό κρίση αγωγή επιδόθηκε σ' αυτούς την 9-3-1987, δηλαδή σε χρόνο που από τη λύση της συμβάσεως ναυτολογησεως του ενάγοντος, την 28-4-1986, δεν είχαν περάσει τριάντα μήνες, ώστε να συμπληρωθεί από το λόγο αυτό η πιο πάνω παραγραφή των τριάντα μηνών, στην οποία υπόκειται η παραπάνω από το ατύχημα

επιδικαζόμενη αξίωση αποζημιώσεως. Επομένως, ο ισχυρισμός των εναγομένων αυτών, που σημειωτέον, επικαλούνται την εξάμηνη παραγραφή, περί του ότι και η παραπάνω αξίωση παραγράφηκε, είναι αβάσιμος και απορριπτέος. Μετά από όλα αυτά, πρέπει να γίνει δεκτή η υπό κρίση αγωγή, κατά την επικουρική αυτής βάση, ως βάσιμη και κατ' ουσίαν εν μέρει και, έτσι, υποχρεωθούν οι εναγόμενοι να καταβάλλουν εις τον ενάγοντα, εις ολόκληρον έκαστος, το παραπάνω και στο διατακτικό ποσό αποζημιώσεως, νομιμοτόκως από της επιδόσεως της αγωγής και όχι από την 28.4.1986, όπως αυτός κυρίως ζητεί, διότι δεν αποδεικνύεται όχληση του ενάγοντος κατά τον χρόνο αυτό για την καταβολή της εν λόγω αποζημιώσεως από, τότε, δηλαδή, που λύθηκε η σύμβαση ναυτολογήσεως (από την οποία είναι τοκοφόροι οι αξιώσεις για την πληρωμή του οφειλομένου μισθού, όχι όμως και της αποζημιώσεως χωρίς προηγούμενη όχληση).